

กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
Effective internal supervision process of school administrators
Under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3

ธัญธรณ์ มายูร*, ธดา สิทธิธาดา**
Tanyathon Mayoon*, Thada Siththada**

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University

Received: March 13, 2023 Revised: February 21, 2024 Accepted: May 14, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารที่มีประสิทธิผลสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 และ 2) เพื่อเสนอกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 280 ได้มาโดยวิธีหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์ปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 3 ปี และผู้มีความรู้ความสามารถด้านกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.978 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการประเมินผล ด้านการศึกษาสภาพปัญหา และด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ 2) การศึกษาระดับกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนการนิเทศ ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเกี่ยวกับการวางแผนการนิเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นต้องมีการนิเทศรวมทั้งมีการวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศ 2) ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา การดำเนินการนิเทศตามกิจกรรมที่กำหนดในโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา การปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศจะต้องนำหลักการนิเทศ เทคนิค ทักษะ สื่อ กิจกรรม และเครื่องมือการนิเทศไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และบุคลากรภายในสถานศึกษา 3) ด้านการประเมินผล ผู้บริหารให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องร่วมกันสร้างข้อตกลงในการกำหนดเกณฑ์การประเมินการนิเทศ เพื่อตระหนักถึงแนวทางในการนิเทศภายใน และจัดทำหนังสือคำสั่งให้ชัดเจน มีการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้ มีความ

ยึดหยุ่นต่อการนิเทศ และมีการแจ้งผลการนิเทศต่อผู้รับการนิเทศเป็นรายบุคคล 4) ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการทำงาน มาจากหน้าฝ่ายทั้ง 4 ฝ่าย หัวหน้าระดับสายชั้นเข้ามามีส่วนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสถานศึกษา ในการหาจุดเด่น – จุดด้อยของสถานศึกษา ตามบริบทที่เหมาะสมของสถานศึกษา และ 5) ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ ผู้บริหารจัดประชุมครูทุกคนให้ทราบถึงปัญหา และความต้องการ มีการจัดประชุมหารือถึงปัญหาและความต้องการของครูแต่ละสายชั้นและนำปัญหาของแต่ละคนมาสรุป ร่วมกันวิเคราะห์หาจุดเด่น - จุดด้อย ของแต่ละระดับสายชั้น และร่วมกันวิเคราะห์กำหนดแนวทางและวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยต้องคำนึงถึงนโยบายของ สพฐ. และบริบทของสถานศึกษา เพราะแต่ละสถานศึกษาย่อมมีความต้องการแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม มีการวางแผนเบื้องต้นและจัดรูปแบบเครื่องมือที่มีความหลากหลายและอาจจะนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่นการทำแบบสอบถามครูทุกคนเกี่ยวกับปัญหา หรือความต้องการ เพื่อให้ผู้บริหารและคณะทำงานมาวิเคราะห์และจัดรูปแบบที่เหมาะสม ใช้กระบวนการ PDCA เข้ามามีส่วนในการนิเทศ

คำสำคัญ : กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิภาพ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the level of internal supervision process of school administrators effectively under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3, and 2) present the internal supervision process of school administrators effectively under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3 . The sample group consisted of school administrators, Head of Academic Administration, and 280 teachers under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3, obtained using the sample size estimation table of Krejcie & Morgan. Experts, including school administrators with at least 3 years of work experience and 5 scholars with knowledge and competency in internal supervision processes, were selected purposively. The research tools included a questionnaire with a reliability of 0.978 and an interview form. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. For qualitative data, content analysis was employed. The results of the research revealed that 1) the level of the internal supervision process of school administrators that was effective under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3 was found to have a mean and standard deviation at a high level overall. When considering each aspect, it was found that all aspects, including planning, supervision, supervision operations within educational institutions, assessment, and the study of the problem and the creation of media and supervision tools, were at a high level. 2) A study of the internal supervision process of school administrators under the Office of Chonburi Primary Educational Service Area 3 identified five aspects as follows: Supervision planning: Administrators, supervisors, and supervision recipients hold consultation meetings together on supervision planning to

identify problems and needs requiring supervision, including planning supervision work procedures. Internal supervision operations in educational institutions: Supervision is implemented according to the activities specified in the supervision project within the educational institution. Educational institution administrators or supervisors must apply supervision principles, techniques, skills, media, activities, and supervision tools suitable for the context of the educational institution and personnel within it. Evaluation: Administrators involve all teachers in creating an agreement to determine the criteria for supervision assessment to establish guidelines for internal supervision and produce a clear instruction book. Supervision within the educational institution is conducted according to the established plan, with flexibility in supervision, and the results are communicated to the recipients individually. Study of the current situation: Educational institution administrators appoint working groups comprising representatives from all divisions to analyze the current state of the school, identifying strengths and weaknesses according to the appropriate context of the educational institution. Creation of media and supervision tools: Administrators hold meetings for all teachers to discuss problems and needs. Meetings are conducted to address the problems and needs of teachers in each class level, analyzing strengths and weaknesses and jointly setting guidelines and plans for supervision within educational institutions, considering OBEC policies and the context of educational institutions. Preliminary planning and layout of various tools may include the use of technology, such as conducting questionnaires among all teachers to gather feedback for analysis and appropriate format adjustment using the PDCA process to participate in supervision.

Keywords: Supervision process within educational institutions, School Administrators, effectiveness.

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบ เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนา การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และ แรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดัก

ประเทศที่มีรายได้ ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, 2560 : 4)

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542) การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม เพื่อให้ประเทศรุ่งเรืองทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และวัฒนธรรม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถในการคิด ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสมโดยมีความมุ่งหวังให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ สร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก ได้ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะการคิด จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 5)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษา กระบวนการนิเทศเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562 : 6) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะสำเร็จได้ตามเป้าหมาย จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนา คือ กระบวนการบริหารกระบวนการจัดการเรียนรู้และกระบวนการนิเทศ ที่ต้องร่วมกันสนับสนุนส่งเสริมไปด้วยกันใน ลักษณะของ“เกลียวเชือก” กระบวนการนิเทศการศึกษา (supervision) เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการพัฒนาและ ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยมุ่งให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียนกระบวนการนิเทศการศึกษาช่วยทำให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางาน สร้างการประสานสัมพันธ์และขวัญกำลังใจซึ่งต้อง ดำเนินงานให้ประสานสัมพันธ์กับกระบวนการอื่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนถาวร ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 52) กล่าวว่า “การจัดการที่ดีเป็นกุญแจนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร การนิเทศที่ดีนำไปสู่การจัดการที่ดี” การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สำเร็จลุล่วงตามจุดมุ่งหมาย จำเป็นจะต้องพัฒนาทั้งในส่วนของการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุง และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งยังสามารถนำไปสู่การพัฒนางาน และการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอของครู ซึ่งกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

ด้วยความสำคัญของการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสิ่งสำคัญของการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ คือการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล โดยใช้การประเมินตรวจสอบว่าระดับกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลอยู่ในระดับใด และเสนอกระบวนการนิเทศภายในของ

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลนั้นควรมีแนวทางอย่างไรจึงจะสามารถทำให้กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษามีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และคู่มือการนิเทศภายในสถานศึกษา ตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบัน การวางแผนการนิเทศ การสร้างสื่อ และเครื่องมือการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา และการประเมินผล โดยผู้วิจัยเลือกที่จะเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3
2. เพื่อเสนอกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล รวมไปถึงหลักการในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดขอบเขตของตัวแปร นิยามศัพท์เฉพาะ ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 280 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607- 608) โดยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยได้ทำด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
3. กำหนดกรอบข้อคำถามให้สอดคล้องกับงานวิจัยและร่างแบบสอบถามตามขอบเขตของนิยามศัพท์ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม จากนั้นดำเนินการปรับปรุงร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาการวิจัยตามคำแนะนำให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยประเมินความสอดคล้องของนิยามศัพท์เฉพาะและข้อคำถามของตัวแปรแต่ละตัว รวมถึงการใช้ภาษาที่เหมาะสม และขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ
5. นำผลการประเมินแบบสอบถามที่ได้มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Congruence: IOC) โดยพิจารณาเลือกใช้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5

6. เมื่อได้ผลการประเมิน IOC แล้ว จึงดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำที่มีความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับการประเมินค่า IOC และผ่านการปรับปรุงแล้ว ไปนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอรับความเห็นชอบ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วจึงนำผลการทดลองมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เพื่อตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบราค (Cronbach's alpha coefficient, 1984 : 161)

7. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้ว ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยที่ผู้วิจัยจะดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อขอเก็บข้อมูลจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย และนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปัจจุบัน โดยหาความถี่ และร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับระดับกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. นำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยการนำผลสรุปจากการวิเคราะห์แบบสอบถามกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 นำไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ รวมทั้งสิ้น 5 คน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาระบบกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า

1. กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการณ์นิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการประเมินผล ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน และด้านการสร้างสื่อ และเครื่องมือการนิเทศ ตามลำดับ

2. การศึกษาระบบกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยการนำผลสรุปจากการวิเคราะห์แบบสอบถามกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ดังนี้ ผู้บริหารมีการจัดการแต่งตั้งคณะกรรมการทำงาน มาจากหัวหน้างานทั้ง 4 ฝ่าย หัวหน้าระดับสายชั้นของแต่ละสายชั้น เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาสภาพปัจจุบัน

ปัญหา และความต้องการของสถานศึกษา และให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการด้านต่างๆ และทำ SWOT เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และความต้องการของแต่ละระดับสายชั้น หาจุดเด่น – จุดด้อยของสภาพปัจจุบัน และร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหานั้นๆ อย่างเป็นระบบ โดยครูประจำชั้นแต่ละห้องเรียนศึกษาข้อมูลนักเรียน เช่น ผลการเรียน การเยี่ยมบ้าน หรือการสัมภาษณ์ผู้เรียน แต่ละบุคคล แล้วนำข้อมูลมาสรุปเพื่อหาแนวทางการพัฒนาผู้เรียน เพราะผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีสภาพปัญหา และความต้องการแตกต่างกัน ดูผลสรุปของสถานศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในปีที่ผ่านมา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผน/โครงการนิเทศในปีการศึกษาถัดไป โดยต้องคำนึงถึงนโยบายของ สพฐ. บริบทของสถานศึกษา และความต้องการของสถาน มีการจัดประชุมชี้แจงก่อนการดำเนินการนิเทศ เพื่อให้ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศเข้าใจถึงหลักการนิเทศ ขั้นตอนการดำเนินการนิเทศ และเป็นโอกาสเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมร่วมกันเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนจะเข้ารับการนิเทศ

2.2 ด้านการวางแผนการนิเทศ ดังนี้ เป็นขั้นที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ จะทำ การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศ เริ่มจากการรับรู้สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน เพราะสภาพปัญหา และความต้องการของแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศดำเนินการไปโดยครูและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องยังไม่ทราบว่าเป็นปัญหาหรือยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องทำครูและบุคลากรเหล่านั้นก็มักจะไม่ได้ ความสำคัญหรือไม่มีความสนใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นในการวางแผนจึงควรจัดให้มีการประชุม ชี้แจง ประชุมระดมความคิดเห็น เสนอแนะหรือวิธีการอื่นใดก็ได้ เพื่อให้ครูผู้รับการนิเทศได้รับรู้ว่าเขาเอง เป็นบุคคลหนึ่งที่ต้องร่วมแก้ปัญหาหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้คุณภาพ การจัด การศึกษาของโรงเรียนดีขึ้นกว่าเดิม

2.3 ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือ ดังนี้ ผู้บริหารจัดการประชุมครูทุกคนให้ทราบถึงปัญหา และความต้องการ มีการจัดประชุมหารือ ครูแต่ละสายชั้นและนำปัญหาของแต่ละคนมาสรุป ร่วมกันวิเคราะห์จุดเด่น - จุดด้อย ประชุมหัวหน้าฝ่ายในการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหา และความต้องการ ร่วมกันวิเคราะห์กำหนดแนวทางและวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยต้องคำนึงถึงนโยบายของ สพฐ. และบริบทของสถานศึกษา เพราะแต่ละสถานศึกษาย่อมมีความต้องการแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม มีการวางแผนเบื้องต้นและจัดรูปแบบเครื่องมือที่มีความหลากหลายและอาจจะนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่นการทำแบบสอบถามครูทุกคน เกี่ยวกับปัญหา หรือความต้องการ เพื่อที่ผู้บริหารและคณะทำงานมาวิเคราะห์และจัดรูปแบบที่เหมาะสม ใช้กระบวนการ PDCA เข้ามามีส่วนในการนิเทศ การกำหนดและแจ้งปฏิทินการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศทราบล่วงหน้า และจัดทำแผนการนิเทศที่ชัดเจนตามช่วงเวลาที่เหมาะสม และทำเป็นหนังสือคำสั่ง แล้วแจ้งให้ทุกคนรับทราบ เพราะการนิเทศเป็น สิ่งสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น

2.4 ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา การดำเนินการนิเทศตามกิจกรรมที่กำหนดในโครงการนิเทศภายใน โรงเรียน ในการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้นิเทศ จะต้องนำหลักการนิเทศ เทคนิค ทักษะ สื่อ กิจกรรม และเครื่องมือไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ บริบทของบุคลากรผู้รับการนิเทศ เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย ตามขั้นตอนการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหาร และผู้นิเทศ ควรเตรียมความพร้อม

ก่อนการนิเทศ โดยผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงเบื้องต้นเกี่ยวกับขั้นตอนและเกณฑ์การประเมิน แล้วจึงปฏิบัติการณ์เพื่อเสริมแรงให้กำลังใจและเสนอแนะแนวทางการพัฒนา รับผิดชอบต่อปัญหา ความต้องการของผู้รับการนิเทศแล้วนำปัญหาความต้องการนั้นมาพิจารณาหาทางช่วยเหลือสนับสนุน

2.5 ด้านการประเมินผล ดังนี้ ผู้บริหารควรให้ครูทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันสร้างข้อตกลงในการกำหนดเกณฑ์การประเมินการนิเทศ เพื่อตระหนักถึงแนวทางในการนิเทศภายใน และจัดทำหนังสือคำสั่งรายละเอียดให้ชัดเจน การกำหนดวิธีการประเมินและเกณฑ์การประเมินการนิเทศ โดยให้ศึกษาจากสภาพจริงในปัจจุบัน ให้สอดคล้องกับนโยบายของ สพฐ. และบริบทของสถานศึกษาด้วย การสร้างเครื่องมือที่มีความหลากหลาย เน้นการศึกษาจากสภาพจริงในปัจจุบัน และบริบทของสถานศึกษามีการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้ มีความยืดหยุ่นต่อการดำเนินการนิเทศ จัดตารางในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้การนิเทศดำเนินการได้ตามที่กำหนด/นิเทศกำกับติดตามประเมินผล โดยนำกระบวนการ PDCA มาใช้ในการดำเนินการประเมินผลการนิเทศตามแผนที่กำหนดไว้ ประเมินผล และนำผลการประเมินไปปรับปรุงการนิเทศให้มีความเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลการนิเทศครั้งที่ผ่านมา และการตอบสนองความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศด้วย การแจ้งผลการประเมินทันทีหลังจากเข้าประเมินแล้ว และจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้รับการนิเทศนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงตนเองในด้านการเรียนการสอน และมีการประเมินที่เป็นกลางให้ระดับดี ดีมาก ปานกลาง มากกว่าการใช้ตัวเลข เพื่อไม่ให้เกิดการเปรียบเทียบ จัดทำรายงานผลการประเมินทุกครั้ง ใช้หลักการประเมินคุณธรรม และความโปร่งใส (ITA) เข้ามาเพื่อให้เกิดการโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และไม่ควรถือเปรียบผู้รับการนิเทศ แต่ทำเป็นสรุปผลการนิเทศแบบองค์รวมของแต่ละระดับสายชั้นเพื่อเผยแพร่แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และให้ครูทุกคนทำแบบประเมินตนเองเป็นรายบุคคล และนำผลการประเมินของแต่ละคน มาประชุมหารือกันถึงจุดเด่น – จุดด้อย และช่วยกันเสนอแนะ เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาตนเอง ให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการนิเทศและหาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในร่วมกัน โดยทำการวิเคราะห์สภาพปัญหา (SWOT) หาจุดเด่น – จุดด้อย และร่วมกันสรุปข้อมูลที่ได้เพื่อนำไปวางแผนพัฒนาและนำไปกำหนด วิธีการ ขั้นตอนในการดำเนินการนิเทศในครั้งต่อไป เพื่อให้การนิเทศสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจ ควรแก่การนำมาอภิปรายและนำเสนอ ดังต่อไปนี้

1. ระดับกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ทำให้เกิดการพัฒนาและ ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยมุ่งให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียนกระบวนการนิเทศการศึกษาช่วยทำให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางาน สร้างการประสานสัมพันธ์และขวัญกำลังใจซึ่งต้อง ดำเนินงานให้ประสานสัมพันธ์กับกระบวนการอื่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผลระดับกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่

มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายวินิตย์ ดวงสนาม (2561) ศึกษาเรื่อง การนิเทศภายในศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า 1. ด้านการวางแผนการนิเทศ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 โดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก และยังสามารถสอดคล้องกับงานวิจัย จุฬารักษ์ โคตรจักร (2563) ศึกษาเรื่อง กระบวนการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนญาณวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการศึกษาพบว่า ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

2. กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 จากการสัมภาษณ์ แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน 2) ด้านการวางแผนการนิเทศ 3) ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือ 4) ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา และ 6) ด้านการประเมินผล สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

2.1 ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงานจากหัวหน้างานทุกฝ่าย และหัวหน้าระดับสายชั้นทุกระดับ เพื่อมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ และศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของสถานศึกษา มีการสำรวจข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลและร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหา หาจุดเด่น – จุดด้อย และความต้องการของสถานศึกษาในปีการศึกษาที่ผ่านมา และวางแผนการดำเนินงาน/โครงการ ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และความต้องการของสถานศึกษาในปีถัดไป สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬารักษ์ โคตรจักร (2562) ได้เสนอแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการตามกระบวนการนิเทศภายใน ว่าควรมีการระดมความคิดเห็น เพื่อร่วมกันสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้น โดยศึกษาจากปัญหาที่เกิดจากสภาพจริง นโยบายของรัฐบาล สิ่งแวดล้อมรอบโรงเรียน และศึกษาข้อมูลนักเรียน ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของครูและนักเรียน โดยใช้หลักการวิเคราะห์สภาพปัญหา (SWOT) หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาประชุมหารือจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา หรือความต้องการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานนิเทศ เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ควรแก้ไขก่อน – หลัง หรือนิเทศเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานในอนาคต สายวินิตย์ ดวงสนาม (2561) ที่ได้เสนอแนวทางและข้อเสนอแนะของครูเกี่ยวกับการดำเนินการตามกระบวนการนิเทศภายในพบว่า ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานการนิเทศภายในสถานศึกษา มีการสำรวจความต้องการในการนิเทศภายใน โดยแบบสอบถาม มีการจัดทำเล่มคู่มือการนิเทศภายในสถานศึกษา และจัดทำโครงการการนิเทศภายในสถานศึกษา

2.2 ด้านการวางแผนการนิเทศ จากผลการวิจัย พบว่า กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการวางแผนการนิเทศ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ เป็นขั้นที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ จะทำการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศ เริ่มจากการรับรู้สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน เพราะสภาพปัญหา และความต้องการของแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน ถ้าหาก

ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศดำเนินการไปโดยครูและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องยังไม่ทราบว่าเป็นปัญหาหรือยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องทำครูและบุคลากรเหล่านั้นก็มักจะไม่ให้ ความสำคัญหรือไม่มีความสนใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นในการวางแผนจึงควรจัดให้มีการประชุม ชี้แจง ประชุมระดมความคิดเห็น เสนอแนะหรือวิธีการอื่นใดก็ได้ เพื่อให้ครูผู้รับการนิเทศได้รับรู้ว่าเขาเอง เป็นบุคคลหนึ่งที่ต้องร่วมแก้ปัญหาหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนดีขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับ เฉลียว นัยนา (2552) ที่ได้เสนอแนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ควรมีการสอบถามสภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ครูควรมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการนิเทศภายใน และสอดคล้องกับ จุฬารักษ์ โคตรจักร (2563) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษาพบว่า ควรแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษา วางแผนการดำเนินงาน และระบุผู้รับผิดชอบชัดเจน และยังสอดคล้องกับ สายวิญญ์ ดวงสนาม (2561) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษาพบว่า ควรมีการประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ และความสำคัญของการนิเทศไว้ในวาระการประชุมก่อนเปิดภาคเรียนระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ มีการจัดอบรม โดยเชิญวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกสถานศึกษามาให้ความรู้ก่อนการนิเทศ เปิดโอกาสให้ผู้นิเทศปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดแต่งตั้ง และมีการจัดตารางการนิเทศไว้อย่างชัดเจน

2.3 ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือ ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 3 ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงแนวทางการนิเทศก่อนดำเนินการนิเทศ ให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมในการสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศ เพื่อให้ได้สื่อและเครื่องมือในการนิเทศที่เหมาะสม การเปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมคิด วางแผนในการออกแบบสื่อและเครื่องมือในการติดตามการนิเทศของสถานศึกษาในรูปแบบใหม่ ๆ และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการออกแบบสื่อและเครื่องมือในการติดตามการนิเทศ โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละระดับสายชั้น และบริบทของสถานศึกษา การจัดประชุม อบรมสร้างความเข้าใจกับผู้ทุกคนเกี่ยวกับสื่อและเครื่องมือในการติดตามการนิเทศภายในสถานศึกษา มีการชี้แจงเกี่ยวกับคู่มือการนิเทศภายในของสถานศึกษา เพื่อให้ครูทุกคนตระหนักถึงหลักการ เหตุผล และขั้นตอนดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา การจัดทำเครื่องมือการนิเทศภายในที่มีความหลากหลายรูปแบบ และอาจจะใช้เทคนิคที่มีความเหมาะสมเน้นตามสภาพปัจจุบันและบริบทของสถานศึกษา แต่การสังเกตการณ์สอน เยี่ยมชั้นเรียน หรือการสัมภาษณ์ผู้เรียน ถือเป็นวิธีการที่เหมาะสมและดีที่สุด และหลังดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาควรมีการทำแบบสอบถามพึงพอใจของผู้เข้ารับการนิเทศ ดังนั้น ผู้บริหารควรนำสื่อ เครื่องมือ และวิธีการดำเนินการนิเทศไปใช้อย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยมีการนำกระบวนการ PDCA เข้ามามีส่วนช่วยในการดำเนินการ และในแต่ละครั้งควรมีการบันทึกหลังดำเนินการนิเทศทุกครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬารักษ์ โคตรจักร (2563) ที่ได้เสนอแนวทางและข้อเสนอแนะของครูเกี่ยวกับการดำเนินการตามกระบวนการนิเทศภายใน พบว่า การดำเนินการจัดประชุมอบรมจัดทำสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ และมีการประชุมสร้างความเข้าใจในการใช้สื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยี การนิเทศการสอนแก่บุคลากร และสร้างเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ

2.4 ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 3 ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารมีการจัดประชุม

คณะกรรมการการดำเนินการนิเทศ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดการดำเนินงานก่อน เพราะการที่มีการประชุมก่อนดำเนินการนิเทศจะทำให้ผู้รับการนิเทศเข้าใจหลักการ ขั้นตอนการดำเนินการนิเทศ มีการจัดทำหนังสือคำสั่ง และจัดทำคู่มือการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ชัดเจน และนำไปปฏิบัติการนิเทศโดยใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย ให้มีความเหมาะสมตามแผนการนิเทศที่วางไว้ตามนโยบายของ สพฐ. และบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารดำเนินการนิเทศที่เป็นกัลยาณมิตร และสร้างบรรยากาศเป็นกันเองเพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความผ่อนคลาย ไม่สร้างความกดดันให้ผู้รับการนิเทศ หรืออาจจะนิเทศแบบธรรมชาติ ยืดหยุ่นในการดำเนินการนิเทศและนิเทศแบบประชาธิปไตย มีความเป็นกลางเพราะครูแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน และการจัดเรียนการสอนของแต่ละคนย่อมมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป ไม่สร้างความกดดันให้ผู้รับการนิเทศอาจจะมีการพูดคุยกับนักเรียนและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในห้องเรียน เปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศมีการประเมินผลการนิเทศหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด จัดสรรงบประมาณในการดำเนินการนิเทศให้เพียงพอ และทำแบบสอบถามผู้รับการนิเทศมีความต้องการสิ่งใด และนำมาเขียนไว้ในแผนปฏิบัติงาน และจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมและเพียงพอ บันทึกผลการนิเทศทุกครั้งหลังดำเนินการนิเทศ หรือทำเป็นบันทึกการนิเทศของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นข้อมูลในการนิเทศครั้งต่อไป และเปรียบเทียบผลการนิเทศว่าจุดที่ควรพัฒนา หรือเสนอแนะมีการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาขึ้นมากน้อยเพียงใด และให้ครูแต่ละคนจัดทำ SAR ของตนเองในแต่ละภาคเรียน นำไปสรุปผลจากการนิเทศไปวางแผนจัดทำโครงการในภาคเรียนต่อไป เพื่อพัฒนาการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และนำไปสรุปหลังจบปีการศึกษา โดยการนำ SAR ของโรงเรียนมาวิเคราะห์ และให้ครูทุกคนร่วมกันเสนอแนวทางการปรับปรุงการนิเทศภายในให้มีความเหมาะสมมากขึ้น และนำไปวางแผนเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาในครั้งต่อไป หรือปีการศึกษาถัดไป สอดคล้องกับ จุฬารักษ์ โคตรจักร์ (2563) ที่ได้เสนอแนวทางและข้อเสนอแนะของครูเกี่ยวกับการดำเนินการตามกระบวนการนิเทศภายใน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ระเบียบมากกว่านี้ และให้ครูได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ปฏิบัติตามขั้นตอนที่วางไว้ตามแผนการดำเนินงาน มีการจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินการนิเทศ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน

2.5 ด้านการประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการประเมินผล มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ผู้บริหารควรให้ครูทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันสร้างข้อตกลงในการกำหนดเกณฑ์การประเมินการนิเทศ ต้องทำ MOU (Memorandum of Understanding) ร่วมกับครูทุกคนให้ครูเข้าใจเกณฑ์การประเมิน เพื่อตระหนักถึงแนวทางในการนิเทศภายใน และจัดทำหนังสือคำสั่งรายละเอียดให้ชัดเจน การกำหนดวิธีการประเมินและเกณฑ์การประเมินการนิเทศ โดยให้ศึกษาจากสภาพจริงในปัจจุบัน ให้สอดคล้องกับนโยบายของ สพฐ. และบริบทของสถานศึกษาด้วย การสร้างเครื่องมือที่มีความหลากหลาย เน้นการศึกษาจากสภาพจริงในปัจจุบัน และบริบทของสถานศึกษามีการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้ มีความยืดหยุ่นต่อการดำเนินการนิเทศ จัดตารางในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้การนิเทศดำเนินการได้ตามที่กำหนด/นิเทศกำกับติดตามประเมินผล โดยนำกระบวนการ PDCA มาใช้ในการดำเนินการประเมินผลการนิเทศตามแผนที่กำหนดไว้ ประเมินผล และนำผลการประเมินไปปรับปรุงการนิเทศให้มีความเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลการนิเทศครั้งที่ผ่านมา และการตอบสนองความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศด้วย การแจ้งผลการประเมินทันทีหลังจากเข้าประเมินแล้ว และ

จัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้รับการนิเทศนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงตนเองในด้านการเรียนการสอน และมีการประเมินที่เป็นกลางให้ระดับดี ดีมาก ปานกลาง มากกว่าการใช้ตัวเลข เพื่อไม่ให้เกิดการเปรียบเทียบ จัดทำรายงานผลการประเมินทุกครั้ง ใช้หลักการประเมินคุณธรรม และความโปร่งใส (ITA) เข้ามาเพื่อให้เกิดการโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และไม่ควรถือเปรียบเทียบกับผู้รับการนิเทศ แต่ทำเป็นสรุปผลการนิเทศแบบองค์รวมของแต่ละระดับสายชั้นเพื่อเผยแพร่แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และให้ครูทุกคนทำ SAR ของรายบุคคล และนำผลการประเมินของแต่ละคน มาประชุมหารือกันถึงจุดเด่น – จุดด้อย และช่วยกันเสนอแนะ เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาตนเอง ให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการนิเทศและหาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในร่วมกัน โดยทำการวิเคราะห์สภาพปัญหา (SWOT) หาจุดเด่น – จุดด้อย และร่วมกันสรุปข้อมูลที่ได้เพื่อนำไปวางแผนพัฒนาและนำไปกำหนด วิธีการ ขั้นตอนในการดำเนินการนิเทศในครั้งต่อไป เพื่อให้การนิเทศสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ชุติมา คุณมา (2556) ได้ศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผลการศึกษาพบว่า การประเมินผลการนิเทศมีการสรุปผลการนิเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบทุกครั้งเพื่อการปรับปรุงประชุมสรุปข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศ และร่วมกันหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่อง ผู้นิเทศได้ชี้แจงผลการประเมินนิเทศมาใช้ในการวางแผนครั้งต่อไป และสอดคล้องกับ จุฬารักษ์ โคตรจักร (2563) ที่ได้เสนอแนวทางและข้อเสนอแนะของครูเกี่ยวกับการดำเนินการตามกระบวนการนิเทศภายใน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารต้องมีการจัดประชุมผู้บริหาร คณะกรรมการดำเนินงานเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางในการประเมินผลการดำเนินการ และกำหนดให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการนิเทศ การสร้างและใช้เครื่องมือในรูปแบบต่างๆอย่างถูกต้องเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อนำไปวางแผนการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้บริหารสถานควรให้ครู และบุคลากรภายในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา ให้ดำเนินการไปอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 จัดอบรมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อนดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบสร้างสื่อและเครื่องมือในการติดตามการนิเทศภายในสถานศึกษา

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศที่ดี และปฏิบัติการณ์การนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นกลาง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัย กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยทักษะผู้บริหารที่มีผลต่อการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช.**

2551. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จุฬารักษ์ โคตรจักร. (2563). **กระบวนการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนภัทรญาณวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เฉลิม นัยนา. (2552). **กระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอแม่สรวย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ.2542 และที่แก้ไข. เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ.

สายวินต์ย ดวงสนาม. (2561). **การนิเทศภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). **แนวปฏิบัติงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษานิตบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา.** สำนักงานคณะกรรมการ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.

หน่วยศึกษานิเทศก์. (2562). **แนวทางการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Cronbach, L.J. (1990). **Essentials of psychological testing. (5th ed.).** New York: Harper & Row. pp. 202-204

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3): 607 – 610 ...**